

Spolne razlike u atribucijama negativnih i pozitivnih događaja te depresivnim simptomima

Ana Kurtović, Ivana Marčinko

Filozofski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku

Sažetak

Teorija beznadnosti pretpostavlja da su negativne atribucije događaja snažan prediktor depresivnih simptoma, osobito specifične kombinacije simptoma koju autori nazivaju depresija beznadnosti. Pokušavajući objasniti spolne razlike u stopama depresivnosti neka su istraživanja pokazala da žene imaju manje adaptivne atribucijske obrasce te doživljavaju više negativnih događaja.

Cilj je ovoga istraživanja bio provjeriti spolne razlike u razinama općih simptoma depresivnosti i simptoma depresije beznadnosti te utvrditi mogu li se te razlike bolje objasniti razlikama u frekvenciji svakodnevnih stresnih događaja, samopoštovanju i atribucijama negativnih i pozitivnih događaja ili razlikama u načinu na koji ti čimbenici djeluju na depresivne simptome u adolescenata. Istraživanje je provedeno na 419 učenika sedmih i osmih razreda osnovne škole te prvih, drugih i trećih razreda srednje škole.

Rezultati nisu pokazali spolne razlike u zastupljenosti simptoma depresivnosti, depresije beznadnosti, frekvenciji negativnih događaja, ni internalnosti i globalnosti uzroka negativnih događaja. Pokazalo se da djevojke imaju stabilnije, internalnije i globalnije atribucije pozitivnih događaja nego mladići te da mladići imaju stabilnije atribucije negativnih događaja. Također, rezultati su pokazali da u djevojaka stabilnost uzroka negativnih događaja predviđa više razine depresije beznadnosti samostalno dok u mladića samo u interakciji sa stresom. Nadalje, pokazalo se da u mladića objašnjavanje negativnih i pozitivnih događaja internalnim uzrocima predviđa niže razine simptoma depresije beznadnosti.

Ključne riječi: depresivnost, depresija beznadnosti, atribucije, spolne razlike

---

Uvod

U zadnja su se tri desetljeća mnoga istraživanja bavila proučavanjem spolnih razlika u zastupljenosti depresivnosti. Većina istraživanja pokazuje da je učestalost depresivnosti žena u odnosu na muškarce 2:1, neovisno o tome istražuje li se postojanje kliničke dijagnoze depresije ili povišene razine depresivnih simptoma.

Također, istraživanja pokazuju da se spolne razlike pojavljuju i pojačavaju tijekom adolescencije (Galambos, Leadbeater i Barker, 2004; Hankin i sur., 1998; Nolen-Hoeksema, 1994). S obzirom na spolne razlike u depresivnosti nameću dva važna razvojna pitanja; prvo, kada se u adolescenciji pojavljuju spolne razlike, i drugo, zašto se one pojavljuju, odnosno koji su rizični čimbenici depresije koji mogu različito djelovati na djevojke i mladiće.

U vezi s prvim pitanjem istraživanja pokazuju da u periodu između 12. i 15. godine djevojke počinju pokazivati veću stopu depresivnosti od mladića. Petersen, Sarigiani i Kennedy (1991) su utvrdili da se spolne razlike počinju pojavljivati u dobi od 13 godina te postaju značajne do dobi od 17 godina. Slično, pokazuje se da kod 16-godišnjaka 23% djevojaka i samo 10% mladića pokazuje umjerene do visoke razine depresivnih simptoma (Allgood-Merten, Lewinsohn i Hops, 1990), a da između 14. i 16. godine 13% djevojaka i samo 3% mladića udovoljava kriterijima za dijagnozu velike depresivne epizode ili distimičnoga poremećaja (Kashani, Carlson, Beck i Hooper, 1987). Za razliku od toga, u predadolescenciji dječaci pokazuju jednake ili više razine depresivnosti negoli djevojčice (Anderson, Sankis i Widiger, 2001; Nolen-Hoeksema, Girgus i Seligman, 1992).

Iako su spolne razlike u depresivnosti dobro dokumentirane, njihovi uzroci i mehanizmi koji mogu biti u podlozi još uvijek nisu razjašnjeni (Hankin, 2009).

Angold i Rutter (1992) smatraju da je pri ispitivanju spolnih razlika u depresivnosti adolescenata važno provjeriti razlike u zastupljenosti pojedinih etioloških čimbenika, ali i razlike u njihovim učincima na depresivnost u djevojaka i mladića. Naime, modeli se koji pokušavaju objasniti spolne razlike u depresivnosti većinom oslanjaju na postojeće psihološke teorije koje pretpostavljaju uzročne odnose pojedinih varijabli i depresivnosti.

Kognitivni modeli depresije pretpostavljaju da će osobe koje imaju određene kognitivne tendencije (npr. negativno procjenjivanje događaja, negativno viđenje sebe, svijeta i budućnosti) u suočavanju sa stresom vjerojatnije razviti depresivne simptome nego osobe koje nemaju takve tendencije (Morris, Ciesla i Garber, 2008).

Jedna je od kognitivnih teorija razvoja depresije teorija beznadnosti, koja se nadovezuje na teoriju naučene bespomoćnosti. Naime, obje teorije pretpostavljaju da je negativni atribucijski stil, odnosno objašnjavanje negativnih događaja internalnim, stabilnim i globalnim uzrocima, a pozitivnih događaja eksternalnim, nestabilnim i specifičnim uzrocima, snažan rizični čimbenik za razvoj depresivnih simptoma. Međutim, teorija beznadnosti ide korak dalje i pretpostavlja da negativni atribucijski stil, osobito u interakciji sa stresom, bolje predviđa specifičnu kombinaciju simptoma, koju autori nazivaju depresija beznadnosti, nego opće simptome depresivnosti. Autori koji su provjeravali postavke teorije beznadnosti uglavnom su nalazili da interakcije negativnih atribucija i stresa bolje predviđaju simptome depresije beznadnosti nego opće simptome depresivnosti u odraslih

osoba, djece i adolescenata (Abela, Gagnon i Auerbach, 2007; Abela, Parkinson, Stolow i Starrs, 2009; Alloy, Just i Panzarella, 1997).

Iz perspektive dijateza stres modela moguć je uzrok spolnih razlika u depresivnosti da žene i djevojke doživljavaju više stresa te da imaju izraženije kognitivne tendencije koje su rizične za razvoj depresivnosti.

Što se tiče stresa, postoje istraživanja koja sugeriraju da djevojke doživljavaju više negativnih događaja, osobito onih interpersonalne prirode (Ge, Lorenz, Conger, Elder i Simons, 1994; Hops i sur., 1987; Shih, Eberhart, Hammen i Brennan, 2006). Međutim, također postoje istraživanja koja nisu potvrdila spolne razlike u količini ni vrsti ugodnih ili neugodnih događaja (Wilhem, Parker, Geerlings i Wedgwood, 2008).

Istraživanja koja su ispitivala spolne razlike često su nalazila razlike u atribucijama i drugim komponentama kognitivnoga stila, kao što su stavovi prema sebi, prema budućnosti te perfekcionizam (Abela i sur., 2009; Avison i McAlpine, 1992; Galambos, Leadbeater i Barker, 2004; Kuehner, 2003; McNamara i Hackett, 1986). Naime, spol se već dugo vremena smatra moderatorom atribucija te se smatra da će žene vjerojatnije pokazivati pesimistični atribucijski stil, dok će muškarci uglavnom imati optimistični atribucijski stil. Čak i ako se ne radi o općem atribucijskom stilu, mogu postojati razlike u atribucijama koje muškarci i žene stvaraju za specifične ishode, kao što su uspjeh ili neuspjeh. Postoje istraživanja koja pokazuju da su žene sklonije objašnjavati uspjeh eksternalnim, a neuspjeh internalnim čimbenicima (Flammer i Schmidt, 2003; Hyde, Mezulis i Abramson, 2008; Petersen, Sarigiani i Kennedy, 1991). Također postoje istraživanja koja pokazuju da su žene sklonije i uspjeh i neuspjeh atribuirati eksternalnim uzrocima (Rutter, Caspy i Moffitt, 2003), što sugerira nižu percepciju kontrole nad uzrocima uspjeha i neuspjeha, koja također može biti jedan od mogućih mehanizama spolnih razlika u depresivnosti.

Iako ima nalaza koji pokazuju da postoje određene spolne razlike u atribucijskim stilovima, istraživanja na studentskim uzorcima uglavnom ih nisu potvrdila. Razlog može biti taj što se u istraživanjima koja ispituju atribucijske stilove studenata, za procjenu atribucija koriste zadaci koji su i studentima i studenticama jednako važni (Campbell, 1999). Campbell (1999) je utvrdila da se specifične atribucije uspjeha na ispitu razlikuju između studenata i studentica, iako se nisu pokazale razlike u općem atribucijskom stilu. Naime, pokazalo se da su studentice, za razliku od studenata, češće uspjeh objašnjavale trudom, a rjeđe sposobnostima. Slične su rezultate pokazala i istraživanja u Hrvatskoj koja su ustanovila da djevojke češće školski uspjeh objašnjavaju vlastitom motivacijom i aktivnošću, a neuspjeh objašnjavaju manjkom sposobnosti, dok su mladići uspjeh više pripisivali čimbenicima sposobnosti i ličnosti (Bugan, Bajs i Stamać, 2001; Kamenov, 1991).

Osim istraživanja koja su ispitivala spolne razlike u razinama stresa i stilu zaključivanja, postoje i istraživanja koja sugeriraju da ti čimbenici različito djeluju na djevojke i mladiće.

Abela (2001) te Hankin i Abramson (2001) su ustanovili da depresivni stil zaključivanja o samome sebi djeluje kao rizični čimbenik za depresiju u djevojaka, ali ne mladića. Slične su rezultate dobili i Allgood-Merten, Lewinsohn i Hops (1990), koji su ustanovili da u vezi između stresnih iskustava i depresivnosti u adolescentica posreduju slika tijela, samopoštovanje i samoefikasnost. Naime, njihovi rezultati sugeriraju da djevojke češće nego mladići stvaraju negativne zaključke o sebi nakon nekoga stresnog događaja te da zbog toga doživljavaju više depresivnih simptoma. Moguće je da takve samokritične tendencije nastaju prije adolescencije, te čine još jedan put za razvoj depresivnosti u djevojaka. Kuehner (2003) smatra da to može biti jedan od razloga zašto se spolne razlike u depresivnosti počinju manifestirati u ranoj adolescenciji. Morris, Ciesla i Garber (2008) su ustanovili spolne razlike u učincima stresa i kognitivnog stila. Naime, njihovi su rezultati pokazali da visoke razine stresa predviđaju višu depresivnost u djevojaka, neovisno o tome imaju li pozitivan ili negativan kognitivni stil. Također, čak i u djevojaka koje doživljavaju malo stresa, negativne su kognicije (osobito beznadnost i negativne atribucije) predviđale više depresivnih simptoma. Mladići su, s druge strane, doživljavali više depresivnosti samo ako su imali negativni kognitivni stil i doživljavali više stresa. Prema tome, njihovi rezultati sugeriraju da u djevojaka postoji dvojna rizičnost koja može djelomično objasniti povećane razine simptoma. Naime, u djevojaka su negativne kognicije dovoljan, ali ne i nužan uvjet za razvoj depresivnosti jer depresivnost mogu razviti i djevojke koje imaju pozitivne kognicije, ali doživljavaju puno stresa.

S druge strane, iako mnoga istraživanja potvrđuju da žene pokazuju negativniji kognitivni stil (Ingram, Nelson, Steidtmann i Bistricky, 2007; Mezulius, Abramson, Hyde i Hankin, 2004; Petersen, Sarigiani i Kennedy, 1991), pasivnije suočavanje (Lopez, Driscoll i Kistner, 2009; Nolen-Hoeksema, 1994), nižu frekvenciju ugodnih aktivnosti i višu frekvenciju neugodnih iskustava (Hammen, 2009; Weissman i Klerman, 1985) te veću emocionalnu reaktivnost na neugodne događaje (Charbonneau, Mezulius i Hyde, 2009), postoje i istraživanja koja takve razlike ne potvrđuju. Na primjer, Hankin (2009) je ustanovio da mladići pokazuju više negativnih stavova o sebi, svijetu i budućnosti, dok Modrzejewska i Bomba (2010) ne pronalaze razlike u razini ni vrsti stresora. Amenson i Lewinsohn (1981) su utvrdili da žene izražavaju više zadovoljstva svojim susjedima i prijateljima, uspjeh više pripisuju internalnim uzrocima, a neuspjeh eksternalnim te imaju više ugodnih iskustava u kojima uživaju. Prema tome, njihovi su rezultati sugerirali da su žene pod povećanim rizikom da postanu depresivne unatoč činjenici da su prema varijablama povezanim s depresijom djelovale "zdravije".

Dakle, postoje nalazi koji idu u prilog hipotezi da žene doživljavaju više razine depresivnosti jer doživljavaju više stresnih događaja i u većoj mjeri pokazuju

određene karakteristike rizične za razvoj depresivnosti. S druge strane, postoje indikacije koje sugeriraju da, ako se i ne razlikuju u zastupljenosti, isti rizični čimbenici mogu različito djelovati na žene i muškarce, osobito na adolescente i adolescentice.

Cilj je ovoga istraživanja bio provjeriti mogu li se spolne razlike u depresivnosti u razdoblju rane i srednje adolescencije djelomično objasniti u terminima teorije beznadnosti. Budući da teorija beznadnosti pretpostavlja da negativne atribucije u interakciji sa stresom bolje predviđaju specifični podtip depresivnosti, depresiju beznadnosti, bilo je potrebno provjeriti postoji li ta specifičnost za oba spola. Nadalje, rana i srednja adolescencija su odabrane jer je to razdoblje kada se pretpostavlja da depresivni simptomi naglo rastu, osobito u djevojaka. Također, to je razdoblje kada su osobe dovoljno kognitivno zrele da mogu stvarati zaključke o uzrocima događaja koji su stabilni kroz različite situacije, što je temeljna pretpostavka atribucijskoga stila.

Dakle, cilj je ovoga istraživanja bio dvojak. Prvo, provjeriti razlikuju li se mladići i djevojke u razinama općih simptoma depresivnosti i simptoma depresije beznadnosti, te drugo, mogu li se te razlike bolje objasniti razlikama u frekvenciji doživljavanja svakodnevnih stresnih događaja, samopoštovanju i načinima atribuiranja pozitivnih i negativnih događaja ili razlikama u načinu na koji ti čimbenici djeluju na depresivnost u adolescenata.

Metoda

Sudionici

Uzorak se sastojao od 419 učenika, od čega 119 učenika sedmoga i osmoga razreda osnovne škole te 300 učenika prvoga, drugoga i trećega razreda srednje škole. Bilo je 155 muških i 264 ženska sudionika. Raspon je dobi sudionika bio od 12 do 18 godina, s prosječnom dobi 15.20 godina ($SD = 1.30$). Bitno je napomenuti da su dva sudionika imala 18 te jedan 12 godina, što znači da je 99.3% uzorka u rasponu dobi od 13 do 17 godina.

Instrumenti

Upitnik simptoma depresije beznadnosti (HDSQ; Hopelessness Depression Symptoms Questionnaire; Metalsky i Joiner, 1997). Upitnik mjeri skupinu simptoma koja prema teoriji beznadnosti predstavlja specifični podtip depresivnosti, depresiju beznadnosti. Faktorska struktura upitnika pokazuje 8 faktora; motivacijski deficit, interpersonalna ovisnost, psihomotorna retardacija, manjak energije, nesanica, teškoće koncentracije, anhedonia i suicidalne ideje. Na razini su faktora drugoga reda navedene subskale facete jednoga nadređenog

faktora – simptoma depresije beznadnosti. Stoga se upitnik često koristi i kao jednodimenzionalna mjera depresije beznadnosti. Upitnik se sastoji od 32 čestice (po 4 za svaku pretpostavljenu subskalu). Sudionici odgovaraju na skali od 0 do 3, gdje brojevi znače sljedeće: "*Nisam se prestao truditi da postignem što želim*" = 0, "*Prestao sam se truditi da postignem što želim u nekim situacijama*" = 1, "*Prestao sam se truditi da postignem što želim u većini situacija*" = 2 i "*Prestao sam se truditi da postignem što želim u svim situacijama*" = 3. Koeficijent interne konzistentnosti tipa Cronbach alfa za ukupni rezultat je .96.

Budući da je instrument namijenjen mjerenju simptoma depresije beznadnosti odraslih osoba, neke su čestice preformulirane, a čestica "*Uživam u seksu isto kao i obično*" je isključena jer nije primjerena za mjerenje simptoma depresivnosti mlađe populacije. Predispozicijom se na uzroku od 142 učenika viših razreda osnovne škole pokazalo da je tako prilagođeni upitnik razumljiv mlađim sudionicima te da ima zadovoljavajuću unutrašnju pouzdanost (Cronbach alfa = .89).

Za potrebe je konačnog ispitivanja, kako ne bi došlo do zamora sudionika, upitnik skraćen tako da su iz svake pretpostavljene subskale isključene po dvije čestice s najnižom korelacijom s ukupnim rezultatom. Tako se prilagođen upitnik sastojao od 13 čestica, a mogući je raspon rezultata bio od 0 do 39. Faktorskom je analizom glavnih komponenata opravdana unidimenzionalna solucija s jednim faktorom, koji je objašnjavao 35.90% ukupne varijance rezultata. Koeficijent je unutrašnje konzistencije tipa Cronbach alfa bio .85.

Skala stresnih događaja za adolescente (APES; Adolescent Perceived Events Scale; Compas, Davis, Forsythe i Wagner, 1987). Skala se sastoji od 30 negativnih događaja koji su tipični za adolescentnu dob. Obuhvaća velike životne događaje, kao što je razvod roditelja ili smrt člana obitelji, te svakodnevna neugodna iskustava, kao što je pritisak od strane vršnjaka, nesuglasice s prijateljima i slično, a sudionici trebaju navesti koji su im se događaji dogodili u zadanom vremenskom periodu.

Korištena je prilagođena verzija skale na hrvatskome jeziku. Za svrhu je ovoga istraživanja bilo potrebno procijeniti koliko se često javljaju takvi događaji, pa je skala prilagođena tako da sudionici procjenjuju učestalost pojedinih događaja.

Prilagođena se skala u konačnici sastoji od 20 događaja, a zadatak je sudionika bio procijeniti na skali od 1 (nikada) do 4 (jako često) koliko su im se često u protekla dva mjeseca dogodili pojedini događaji, pri čemu je moguć raspon rezultata od 20 do 80. Skala je pokazala zadovoljavajuću pouzdanost unutrašnje konzistencije tipa Cronbach alfa ($\alpha = .81$).

Coopersmithov upitnik samopoštovanja (CUSP, skraćena forma B; Bezinović i Lacković Grgin, 1990). Radi se o hrvatskoj adaptaciji *Upitnika samopoštovanja* (SEI; Self-Esteem Inventory; Coopersmith, 1967). Korišten je prilagođen unidimenzionalni oblik upitnika (Bezinović i Lacković Grgin, 1990) koji se sastoji

od 25 tvrdnji, a mjeri stavove i osjećaje prema samome sebi. Zadatak je sudionika odgovoriti je li za njih tvrdnja točna ili netočna, te je moguć raspon rezultata od 0 do 25. Koeficijent je unutrašnje konzistencije tipa Cronbach alfa zadovoljavajući te iznosi .83.

Skala depresivnosti za djecu (Živčić, 1992). Radi se o hrvatskoj adaptaciji Skale depresivnosti za djecu (CDI; Children's Depression Inventory; Kovacs, 1985). Skala se sastoji od 27 grupa od po tri čestice koje procjenjuju širok raspon vidljivih simptoma depresije u djece, kao što su tuga, poremećaji sna, apetita te suicidalne ideje. U svakoj grupi čestica varira intenzitet jednog simptoma depresivnosti, a dijete bira onu od ponuđenih rečenica koja najbolje opisuje kako se ono osjeća u zadnja dva tjedna. Odgovori se boduju od 0 do 2, tako da je moguć raspon rezultata 0 do 54. Različiti autori izvještavaju o faktorskoj strukturi od 2 do 5 faktora, ovisno o uzorcima na kojima se primjenjuje. Međutim, skala se najšire primjenjuje kao unidimenzionalna mjera depresivnosti.

Primjena je skale na uzorku školske djece u Hrvatskoj pokazala koeficijente unutrašnje konzistencije od .82 na uzorku zdrave djece, te .78 na kliničkom uzorku (Živčić, 1992). Također je utvrđeno da je kritični rezultat, koji upućuje na značajno povišenu depresivnost, rezultat od 18 bodova (koji postiže 10% djece s najvišim rezultatima).

Skala je korištena kao unidimenzionalna mjera depresivnosti, a koeficijent pouzdanosti tipa Cronbach alfa iznosio je .83. Raspon dobivenih rezultata bio je od 0 do 30, a pokazalo se da je 15.75% sudionika postiglo rezultat iznad 18 bodova.

Skala za mjerenje kauzalnih dimenzija konstruirana je po uzoru na Bensonovu skalu (4-ADS; 4 – Attributinal Dimensions Scale, Benson, 2001) koja koristi postupak direktnog procjenjivanja uzroka. Od sudionika se traži da u realnoj, specifičnoj situaciji navedu uzrok nekog događaja, te da taj uzrok procjene na četiri kauzalne dimenzije: internalno-eksternalno, stabilno-nestabilno, globalno-specifično i kontrolabilno-nekontrolabilno.

Za potrebe je ovoga ispitivanja bilo potrebno izračunati kompozitni rezultat za stabilnost, internalnost i globalnost uzroka negativnih i pozitivnih događaja. Kako se ne bi preopteretilo sudionike, odlučeno je da se iz originalne skale uzmu po 3 čestice za svaku dimenziju, kojima će se procijeniti atribucije 4 različita događaja (2 negativna i 2 pozitivna). Kompozitni su rezultati za stabilnost, internalnost i globalnost uzroka negativnih događaja dobiveni zbrajanjem rezultata procjena za dva negativna događaja (loša ocjena i svađa s prijateljem). Istim su postupkom dobiveni kompozitni rezultati za stabilnost, internalnost i globalnost uzroka pozitivnih događaja (dobra ocjena i upoznavanje novoga prijatelja). Međutim, neke su čestice narušavale pouzdanost te su isključene iz daljnjih analiza. Stoga su teoretski rasponi za stabilnost i globalnost uzroka negativnih te stabilnost uzroka

pozitivnih događaja od 0 do 20, a za internalnost i globalnost uzroka pozitivnih te internalnost uzroka negativnih događaja od 0 do 30.

Koeficijenti su unutrašnje konzistencije bili redom: stabilnost uzroka negativnih događaja (.66), internalnost uzroka negativnih događaja (.73), globalnost uzroka negativnih događaja (.71), stabilnost uzroka pozitivnih događaja (.64), internalnost uzroka pozitivnih događaja (.74) i globalnost uzroka pozitivnih događaja (.75).

Postupak

Ispitivanje je provedeno u dva navrata, a vremenski je period između njih bio od jedan do tri tjedna, ovisno o rasporedu nastave. U prvom je ispitivanju sudjelovalo 500 učenika, od kojih je 83.80% bilo prisutno na nastavi tijekom drugoga ispitivanja, te je tako dobiven konačni uzorak od 419 učenika. U prvom su testiranju sudionici ispunjavali skale za mjerenje atribucijskih dimenzija i Coopersmithov upitnik samopoštovanja, a u drugom Skalu stresnih događaja za adolescente, Skalu depresivnosti za djecu i Upitnik simptoma depresije beznadnosti. Sudionici su instrumente u svakom ispitivanju dobili zajedno, svaki sa zasebnom uputom. Kod mlađih je sudionika (sedmi i osmi razred) ispitivač usmeno izložio uputu i primjer za prvu skalu za mjerenje atribucijskih dimenzija kako bi se osiguralo da će učenici shvatiti zadatak. Nakon uparivanja instrumenata iz prvog i drugog testiranja, svakom je sudioniku dodijeljen redni broj, a stranice s imenima su uklonjene.

Rezultati

U Tablici 1. su prikazani osnovni deskriptivni podaci varijabli depresivnost, depresija beznadnosti, samopoštovanje, stresni događaji te stabilnosti, internalnosti i globalnosti negativnih i pozitivnih događaja.

Ako se usporede srednje vrijednosti s teoretskim rasponom, može se vidjeti da učenici doživljavaju niže razine depresivnosti, depresije beznadnosti i stresnih događaja te pokazuju više samopoštovanje, što je i očekivano, s obzirom da se radi o nekliničkom uzorku.

Tablica 1. Prosječne vrijednosti, standardne devijacije i rasponi rezultata ispitivanih varijabli

Varijable		M	SD	Min	Max	Teoretski raspon
	Depresivnost	12.66	6.95	0.00	44.00	0 – 54
	Depresija beznadnosti	9.18	5.49	0.00	39.00	0 – 39
	Samopoštovanje	17.97	4.66	0.00	25.00	0 – 25
	Stresni događaji	31.23	6.55	20.00	57.00	20 – 80
Negativni događaji	Stabilnost	9.67	3.25	4.00	20.00	4 – 20
	Internalnost	21.59	4.24	6.00	30.00	6 – 30
	Globalnost	11.00	3.13	4.00	20.00	4 – 20
Pozitivni događaji	Stabilnost	14.80	2.71	4.00	20.00	4 – 20
	Internalnost	21.79	3.63	6.00	30.00	6 – 30
	Globalnost	16.01	3.39	5.00	25.00	6 – 30

Iako je glavni cilj provjeriti spolne razlike u depresivnosti i drugim izmjerenim varijablama, korisno ih je razmotriti u kontekstu dobnih razlika. Stoga je dvosmjernom analizom varijance provjereno kakve učinke na izmjerene varijable imaju spol, dob i njihova interakcija. Budući da se dob ispitanika kretala od 12 do 18 godina, sudionici su grupirani u dvije skupine: mlađa (12 do 14 godina; N = 125) i starija dob (15 do 18 godina; N = 292). Rezultati su prikazani u Tablici 2.

Tablica 2. Rezultati dvosmjerne analize varijance za izmjerene varijable s obzirom na spol i dob

	Spol		Dob		ANOVA		
	Muški	Ženski	Mladi	Stariji	Spol	Dob	Spol x dob
	M	M	M	M	F _{1,413}	F _{1,413}	F _{1,413}
Depresivnost	13.15	12.48	13.13	12.38	0.70	0.68	1.01
Depresija beznadnosti	8.92	9.30	8.04	9.66	0.08	6.70*	0.00
Samopoštovanje	17.00	18.35	17.32	18.24	3.51	0.58	0.73
Stresni događaji	32.17	30.90	31.39	31.23	2.87	2.02	0.32
Stabilnost – neg. događaji	10.56	9.55	8.58	10.15	8.33**	27.06**	0.01
Internalnost – neg. događaji	21.10	21.80	21.33	21.70	3.17	0.55	4.44*
Globalnost – neg. događaji	10.56	11.18	10.45	11.96	1.06	3.09*	0.12
Stabilnost – poz. događaji	13.38	15.19	14.18	15.10	9.60**	3.18	0.11
Internalnost – poz. događaji	20.15	22.06	21.91	21.74	7.43**	0.92	1.21
Globalnost – poz. događaji	14.89	16.47	15.33	16.30	12.09**	1.33	0.77

*p < .05; **p < .01

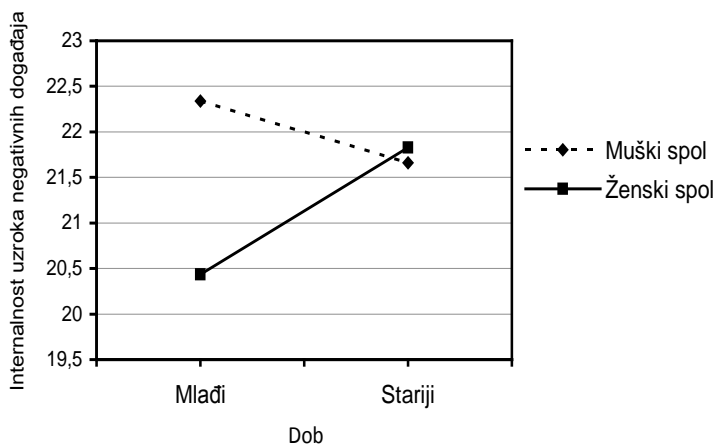
Kao što se može vidjeti, pokazalo se da su značajni glavni učinci spola na stabilnost uzroka negativnih događaja te stabilnost, internalnost i globalnost uzroka pozitivnih događaja, dok nije bilo značajnih učinaka na depresivne simptome,

samopoštovanje, stresne događaje, ni internalnost i globalnost uzroka negativnih događaja. Zanimljivo je da se pokazalo da mladići imaju stabilnije atribucije negativnih događaja, a da djevojke imaju stabilnije, internalnije i globalnije atribucije pozitivnih događaja.

Nadalje, utvrđen je značajan glavni učinak dobi na depresiju beznadnosti te stabilnost i globalnost uzroka negativnih događaja, u smjeru da starija skupina djece pokazuje više simptoma depresije beznadnosti te stabilnije i globalnije atribucije negativnih događaja od mlađe.

Također, pokazao se značajnim učinak interakcije spola i dobi na internalnost uzroka negativnih događaja. Slika 1. prikazuje oblik interakcije.

Slika 1. Razlike u internalnosti uzroka negativnih događaja s obzirom na spol i dob

Kao što se iz prikaza vidi, djevojke mlađe skupine imaju internalnije atribucije negativnih događaja od dječaka, dok se starije djevojke i mladići ne razlikuju na dimenziji internalnosti.

Iako nisu utvrđene spolne razlike u simptomima depresivnosti ni depresije beznadnosti, provjereno je postoje li razlike u odnosima atribucija, negativnih događaja i njihovih interakcija sa simptomima depresivnosti i depresije beznadnosti.

Prije zasebnih analiza rezultata za djevojke i mladiće ispitane su korelacije između izmjerenih varijabli, kako bi se dobio uvid u visinu interkorelacija atribucija za negativne i pozitivne događaje, negativnih događaja, samopoštovanja, depresivnosti i depresije beznadnosti. Matrice su korelacija na poduzorcima djevojaka i mladića prikazane u Tablicama 3. i 4.

Tablica 3. Interkorelacije izmjerenih varijabli na poduzorku djevojaka

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Stabilnost za negativne događaje	-								
2. Internalnost za negativne događaje	-.26**	-							
3. Globalnost za negativne događaje	-.03	.21**	-						
4. Stabilnost za pozitivne događaje	.12	.04	-.16	-					
5. Internalnost za pozitivne događaje	-.21*	.77**	.26**	-.17	-				
6. Globalnost za pozitivne događaje	-.14	.22*	.72**	-.22*	.28**	-			
7. Samopoštovanje	-.16	.11	-.30**	.16	.05	-.08	-		
8. Stresni događaji	.32**	-.22*	.26**	-.09	-.03	.01	-.63**	-	
9. Depresivnost	.08	-.24*	.22*	-.21*	-.11	.12	-.69**	.65**	-
10. Depresija beznadnosti	.30**	-.36**	.15	-.08	-.27**	.04	-.45**	.52**	.63**

* $p < .05$; ** $p < .01$

Iz rezultata u tablici se vidi da su stabilnost i globalnost uzroka negativnih događaja značajno pozitivno povezani sa simptomima depresivnosti i depresije beznadnosti, dok je stabilnost uzroka pozitivnih događaja značajno negativno povezana također s depresivnošću i depresijom beznadnosti. Internalnost uzroka negativnih i pozitivnih te globalnost uzroka pozitivnih događaja nije pokazala značajne korelacije sa simptomima depresivnosti niti depresijom beznadnosti.

Kao što se može vidjeti iz Tablice 4. korelacije su atribucijskih dimenzija s depresivnošću i depresijom beznadnosti u mladića nešto drukčije nego u djevojaka. Što se tiče atribucija uzroka negativnih događaja, stabilnost je značajno pozitivno povezana samo sa simptomima depresije beznadnosti, a globalnost samo sa simptomima depresivnosti, dok je internalnost značajno negativno povezana s depresivnošću i depresijom beznadnosti.

Što se tiče atribucija uzroka pozitivnih događaja, stabilnost je značajno negativno povezana samo s depresivnošću, a internalnost samo s depresijom beznadnosti, dok globalnost nije pokazala značajne korelacije ni s jednom mjerom depresivnih simptoma. I kod djevojaka i kod mladića korelacije atribucija i depresivnih simptoma su niske, što je u skladu s dosadašnjim spoznajama jer se atribucije smatraju udaljenim rizičnim čimbenikom za depresivnu simptomatologiju. Također, međusobne korelacije atribucijskih dimenzija su niske, što je i očekivano, s obzirom na pretpostavke o njihovoj ortogonalnosti.

Tablica 4. Interakcija izmjerenih varijabli na poduzorku mladića

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Stabilnost za negativne događaje	-								
2. Internalnost za negativne događaje	-.13*	-							
3. Globalnost za negativne događaje	.07	.17**	-						
4. Stabilnost za pozitivne događaje	-.07	.10	-.15*	-					
5. Internalnost za pozitivne događaje	-.21**	.67**	.09	.23**	-				
6. Globalnost za pozitivne događaje	.06	.12*	.65**	.12*	.30**	-			
7. Samopoštovanje	-.14*	-.04	-.21**	.24**	.02	-.01	-		
8. Stresni događaji	.19**	-.01	.22**	-.21**	-.07	.10	-.52**	-	
9. Depresivnost	.24**	.03	.13*	-.12*	-.01	.02	-.72**	.55**	-
10. Depresija beznadnosti	.26**	.04	.19**	-.17**	-.04	.06	-.57**	.52**	.73**

* $p < .05$; ** $p < .01$

S obzirom da je raspon dobi sudionika bio od 12 do 18 godina, trebalo je provjeriti pokazuje li dob značajne učinke na depresivne simptome u djevojaka i mladića. Također, budući da je nisko samopoštovanje rizični čimbenik za razvoj depresivnih simptoma, da bi se adekvatno provjerili učinci atribucija i stresnih događaja te njihove interakcije s depresivnošću, potrebno je kontrolirati učinke samopoštovanja na depresivne simptome.

Analize su rađene zasebno za atribucije uzroka negativnih i pozitivnih događaja te odvojeno za djevojke i mladiće. Dakle, kako bi se utvrdilo predviđaju li stabilnost, internalnost i globalnost uzroka negativnih događaja, stresni događaji te njihove interakcije simptome depresivnosti nakon kontrole učinka samopoštovanja, provedene su hijerarhijske regresijske analize za kriterije depresivnost i depresija beznadnosti. U prvom je koraku uvrštena dob, u drugom samopoštovanje, nakon čega su slijedili rezultati na atribucijskim dimenzijama za negativne događaje (3. korak), te stresni događaji (4. korak). U zadnjem su koraku uvrštene interakcije stabilnosti, internalnosti i globalnosti uzroka negativnih događaja sa stresnim događajima. Dobiveni su rezultati prikazani u Tablicama 5. i 6.

Tablica 5. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterij depresivnost u djevojaka i mladića

Prediktori	Djevojke			Mladići		
	β	R^2	ΔR^2	β	R^2	ΔR^2
1. korak						
Dob	-.04	.00		-.16	.01	
2. korak						
Samopoštovanje	-.73**	.53	.53**	-.72**	.52	.51**
3. korak						
Stabilnost za neg. događaje	.13*			-.01		
Internalnost za neg. događaje	.00	.55	.02	-.07	.53	.01
Globalnost za neg. događaje	.00			.08		
4. korak						
Stresni događaji	.22**	.58	.03**	.42**	.61	.08**
5. korak – interakcije						
Stabilnost x događaji	.05			-.05		
Internalnost x događaji	.08	.59	.01	-.08	.61	.00
Globalnost x događaji	-.10			.01		
	$F_{8,231} = 37.05^{**}$			$F_{8,77} = 15.30^{**}$		

* $p < .05$; ** $p < .01$

Kao što se može vidjeti, ni kod djevojaka ni kod mladića dob nije imala značajnih učinaka na depresivnost; samo su niže samopoštovanje i stresni događaji predviđali više razine simptoma depresivnosti. Stabilnost, internalnost i globalnost, kao ni njihove interakcije sa stresnim događajima nisu imale značajnih učinaka.

Tablica 6. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza za kriterij depresija beznadnosti u djevojaka i mladića

Prediktori	Djevojke			Mladići		
	β	R^2	ΔR^2	β	R^2	ΔR^2
1. korak						
Dob	.06	.00		.04	.00	
2. korak						
Samopoštovanje	-.58**	.35	.35**	-.48**	.24	.24**
3. korak						
Stabilnost za neg. događaje	.14**			.10		
Internalnost za neg. događaje	.00	.37	.02*	-.33**	.36	.12**
Globalnost za neg. događaje	.07			.11		
4. korak						
Stresni događaji	.25**	.41	.04**	.23*	.40	.04*
5. korak – interakcije						
Stabilnost x događaji	.10			.21*		
Internalnost x događaji	.07	.42	.01	-.17*	.49	.09**
Globalnost x događaji	-.06			-.12		
	$F_{8,235} = 29.40^{**}$			$F_{8,85} = 8.90^{**}$		

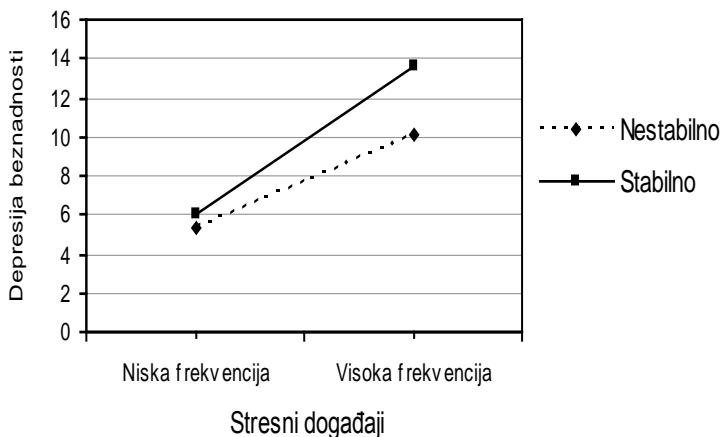
* $p < .05$; ** $p < .01$

Kao što se vidi iz Tablice 6., dob nije imala značajnih učinaka na simptome depresije beznadnosti kod oba spola. Kod djevojaka su, nakon kontrole učinka samopoštovanja, stabilnost, internalnost i globalnost uzroka negativnih događaja značajno povećali koeficijent multiple korelacije, s time da je samostalno značajan samo doprinos stabilnosti uzroka negativnih događaja. Stresni su događaji u trećem koraku analize značajno pridonijeli objašnjenju varijance depresije beznadnosti, dok interakcije stabilnosti, internalnosti i globalnosti sa stresnim događajima nisu pokazale značajne učinke na depresiju beznadnosti.

Kod mladića su, također, nakon kontrole učinka samopoštovanja, stabilnost, internalnost i globalnost uzroka negativnih događaja značajno pridonijeli objašnjenju varijance depresije beznadnosti, s time da je samo internalnost uzroka negativnih događaja pokazala samostalno značajni učinak. Zanimljivo je da objašnjavanje negativnih događaja internalnim uzrocima, kod mladića, predviđa niže razine simptoma depresije beznadnosti. U trećem su koraku analize stresni događaji predviđali više razine simptoma depresije beznadnosti. Za razliku su od djevojaka u mladića interakcije stabilnosti, internalnosti i globalnosti sa stresnim događajima, u zadnjem koraku analize dodatno povećali koeficijent multiple korelacije. Samostalno su značajni doprinosi interakcija stabilnosti i internalnosti sa stresnim događajima.

Kako bi se bolje razumjeli učinci interakcija stabilnosti i internalnosti uzroka negativnih događaja sa stresnim događajima na depresiju beznadnosti u mladića, učinci su prikazani grafički. Slike 2. i 3. prikazuju grafičke prikaze značajnih učinaka interakcija na depresiju beznadnosti u mladića.

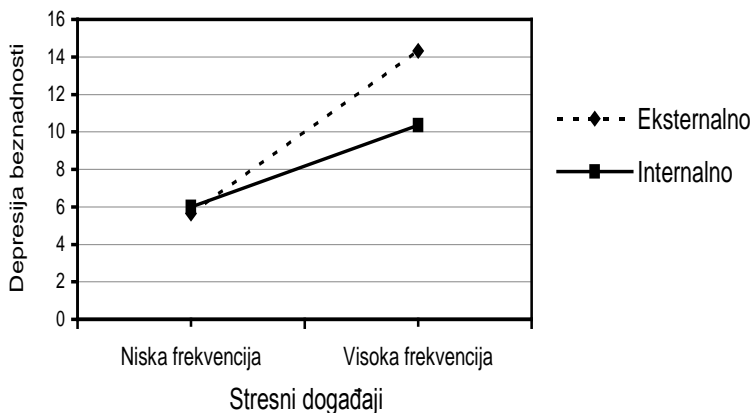
Slika 2. Razlike u depresiji beznadnosti mladića s obzirom na stabilnost uzroka negativnih događaja i frekvenciju stresnih događaja

Kao što se može vidjeti na grafičkom prikazu, mladići koji doživljavaju više stresnih događaja i imaju tendenciju objašnjavanja negativnih događaja stabilnim

uzrocima, pokazuju i više razine simptoma depresije beznadnosti od mladića koji nemaju tu tendenciju. Mladići koji doživljavaju niže frekvencije stresnih događaja ne razlikuju se značajno s obzirom na to objašnjavaju li negativne događaje stabilnim ili nestabilnim uzrocima.

Slika 3. Razlike u depresiji beznadnosti mladića s obzirom na internalnost uzroka negativnih događaja i frekvenciju stresnih događaja

Kao što se vidi na Slici 3., mladići koji doživljavaju manje stresnih događaja ne razlikuju se značajno s obzirom na objašnjavanje negativnih događaja internalnim ili eksternalnim uzrocima. S druge strane, oni koji doživljavaju više frekvencije stresnih događaja i imaju tendenciju objašnjavanja negativnih događaja eksternalnim uzrocima, pokazuju više razine simptoma depresije beznadnosti od mladića koji imaju tendenciju objašnjavanja negativnih događaja internalnim uzrocima.

S obzirom na dobivene razlike u stabilnosti, internalnosti i globalnosti uzroka pozitivnih događaja, također je provjereno razlikuju li se učinci atribuiranja pozitivnih događaja stabilnim, internalnim i globalnim uzrocima na depresivnost i depresiju beznadnosti u djevojaka i mladića. Kako je učinak dobi na depresivne simptome ispitan već ranije, ovdje je provjeren učinak atribucija uzroka pozitivnih događaja nakon kontrole učinka samopoštovanja. Daljnji koraci nisu bili potrebni jer nije provjeravana frekvencija pozitivnih događaja, te se nije činilo smislenim provjeravati učinke interakcija atribucija pozitivnih događaja sa stresnim događajima. Rezultati su hijerarhijskih regresijskih analiza prikazani u Tablicama 7. i 8.

Tablica 7. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza samopoštovanja i atribucija pozitivnih događaja kao prediktora depresivnosti u djevojaka i mladića

Prediktori	Djevojke			Mladići		
	β	R ²	ΔR^2	β	R ²	ΔR^2
1. korak						
Samopoštovanje	-.72**	.52		-.69**	.48	
2. korak						
Stabilnost za poz. događaje	.04			-.09		
Internalnost za poz. događaje	.01	.52	.00	-.05	.49	.01
Globalnost za poz. događaje	.02			.07		
	F _{4, 256} = 69.64**			F _{4, 87} = 21.05**		

**p < .01

Kao što se vidi, nakon kontrole učinka samopoštovanja, stabilnost, internalnost i globalnost uzroka pozitivnih događaja nisu pokazali učinke na depresivnost ni u djevojaka ni u mladića.

Tablica 8. Rezultati hijerarhijskih regresijskih analiza samopoštovanja i atribucija pozitivnih događaja kao prediktora depresije beznadnosti u djevojaka i mladića

Prediktori	Djevojke			Mladići		
	β	R ²	ΔR^2	β	R ²	ΔR^2
1. korak						
Samopoštovanje	-.56**	.32		-.45**	.21	
2. korak						
Stabilnost za poz. događaje	-.03			-.03		
Internalnost za poz. događaje	-.02	.32	.00	-.33**	.31	.10**
Globalnost za poz. događaje	.06			.09		
	F _{4, 259} = 31.20**			F _{4, 93} = 10.36**		

**p < .01

Za razliku od depresivnosti, hijerarhijske su regresijske analize za depresiju beznadnosti pokazale da nakon kontrole učinka samopoštovanja, stabilnost, internalnost i globalnost uzroka pozitivnih događaja predviđaju depresiju beznadnosti samo u mladića. Samostalno je značajan samo učinak internalnosti uzroka pozitivnih događaja, i to tako da je internalno objašnjavanje uzroka pozitivnih događaja predviđalo niže razine simptoma depresije beznadnosti.

Rasprava

Dosadašnja istraživanja uglavnom pokazuju da u adolescenciji dolazi do značajnoga porasta simptoma depresivnosti, a ta se promjena češće događa u djevojaka negoli mladića (Hankin i Abramson, 2001). Iz tog je razloga jedan od ciljeva ovoga istraživanja bio provjeriti razlikuju li se mladići i djevojke u

zastupljenosti općih simptoma depresije i simptoma depresije beznadnosti. Također, nastojalo se provjeriti mogu li se spolne razlike u depresivnosti objasniti u skladu s postavkama teorije beznadnosti.

Suprotno očekivanju i rezultatima dosadašnjih istraživanja nisu utvrđene spolne razlike u zastupljenosti simptoma depresivnosti ni depresije beznadnosti.

Iako nisu utvrđene spolne razlike u depresivnim simptomima, pretpostavljeno je da će djevojke izvještavati o više stresnih događaja te pokazati manje adaptivne atribucijske obrasce i niže samopoštovanje. Naime, neki autori pretpostavljaju da žene doživljavaju više simptoma depresivnosti jer doživljavaju više stresnih događaja i pokazuju više razine rizičnih čimbenika za razvoj depresivnosti. Naši rezultati ne podržavaju tu pretpostavku jer se nisu pokazale razlike u frekvenciji stresnih događaja, a razlike u atribucijama sugeriraju manji rizik kod djevojaka negoli mladića.

Što se tiče stresnih događaja, očekivale su se spolne razlike jer Skala stresnih događaja za adolescente u velikoj mjeri obuhvaća interpersonalne događaje, a pokazalo se da su djevojke i žene osjetljivije na takve događaje i probleme. Međutim, ovdje se nije procjenjivao subjektivni učinak pojedinih stresnih događaja, već samo njihova frekvencija. Moguće je da se djevojke i mladići razlikuju u subjektivnom učinku koji ti događaji imaju na njih. Također, moguće je da događaji zahvaćeni Skalom stresnih događaja za adolescente nisu dovoljno spolno specifični da bi odražavali spolne razlike u količini ili percepciji stresnosti događaja. Na primjer, nije se procjenjivala učestalost problema u romantičnim odnosima, iskustva odbacivanja vršnjaka, kao ni frekvencija "događaja u mreži", odnosno onih koji se događaju drugim bliskim ljudima, a pokazalo se da su djevojke izloženije i osjetljivije na njih (Crawford, Cohen, Midlarsky i Brook, 2001; Wagner i Compas, 1990).

Što se tiče atribucija, rezultati sugeriraju da djevojke imaju tendenciju pozitivne događaje objašnjavati internalnim, stabilnim i globalnim uzrocima više negoli mladići, a da mladići imaju stabilnije atribucije negativnih događaja negoli djevojke.

Dosadašnja su istraživanja uglavnom pokazivala da djevojke imaju negativnije atribucijske obrasce, osobito za pozitivne događaje. Međutim, podatak da djevojke imaju stabilnije, internalnije i globalnije atribucije pozitivnih događaja nije nužno u suprotnosti s podacima koji govore da žene uspjeh više objašnjavaju trudom, a manje sposobnostima. Naime, ako su djevojke svoj uspjeh objašnjavale uložnim trudom, one mogu smatrati da će se i u budućnosti truditi i biti uspješne u većini školskih predmeta. Također je moguće da djevojke imaju stabilnije, internalnije i globalnije atribucije za pozitivne događaje koji su procjenjivani u ovome istraživanju. S obzirom da djevojke općenito imaju bolji uspjeh u školi od mladića te veći naglasak stavljaju na prijateljstva i međuljudske odnose, moguće je da bi atribucijski obrasci bili drukčiji da su se atribucije procjenjivale na drugim hipotetskim događajima, kao npr. uspjeh u sportu. Što se tiče mladića, također je

moguće da oni neuspjeh objašnjavaju manjkom interesa ili truda te da smatraju da ih i ubuduće isti predmeti neće zanimati i da se neće truditi.

Osobito je zanimljiv nalaz da su stariji učenici imali internalnije atribucije negativnih događaja od mlađih, dok je kod učenica situacija suprotna. Taj podatak sugerira mogućnost da se lokus učeničkih atribucija za negativne događaje mijenja s dobi različito u djevojaka i mladića. Moguće je da u adolescenciji počinju djelovati neki drugi čimbenici koji utječu na atribucije pozitivnih i negativnih događaja, kao na primjer spolne uloge, samoefikasnost ili promjene u socijalnom funkcioniranju (mijenjanje socijalnoga kruga s prelaskom iz osnovne u srednju školu, izlasci ili romantične veze). Malo je istraživanja koja su se bavila učincima spola i dobi atribucije, pa je poželjno replicirati rezultate prije izvođenja zaključaka o razvojnim razlikama u atribucijama. Ako bi se pokazalo da se atribucijske dimenzije različito ponašaju s obzirom na spol i dob, to bi moglo imati važne implikacije za razumijevanje atribucijskih procesa u adolescenata te njihove povezanosti s depresivnošću.

Prema tome, unatoč razlikama koje su uočene između djevojaka i mladića naši rezultati ne upućuju na zaključak da bi te razlike mogle objasniti povećan rizik za depresivnost u djevojaka.

Drugi je cilj istraživanja provjeriti mogu li se razlike u depresivnosti objasniti razlikama u odnosima ispitanih čimbenika s depresivnim simptomima. Iako nisu utvrđene razlike u zastupljenosti simptoma, čini se da postoje razlike u učincima nekih čimbenika.

Prvenstveno je bitno spomenuti da su atribucije pozitivnih i negativnih događaja bile relevantne samo za objašnjenje simptoma depresije beznadnosti kod djevojaka i mladića, što je u skladu s pretpostavkom o specifičnosti simptoma.

I kod djevojaka i kod mladića su samopoštovanje i stresni događaji predviđali depresiju beznadnosti, iako je učinak samopoštovanja izraženiji u djevojaka. Međutim, kod djevojaka je samostalno bio značajan samo učinak stabilnosti, dok interakcije sa stresnim događajima nisu imale značajnoga učinka. Kod mladića je, s druge strane, internalnost uzroka negativnih događaja samostalno predviđala depresiju beznadnosti te su, također, interakcije stabilnosti i internalnosti uzroka negativnih događaja sa stresnim događajima pokazale učinke na simptome depresije beznadnosti.

Te razlike upućuju na zaključak da je objašnjavanje negativnih događaja stabilnim uzrocima u djevojaka rizičan čimbenik, neovisno o tome doživljavaju li puno stresa, dok kod mladića ono djeluje nepovoljno samo u kombinaciji sa stresom. Stabilnost je uzroka negativnih događaja ključna za razumijevanje osjećaja beznadnosti, koji je, prema autorima, osnovni mehanizam razvoja depresije beznadnosti (Metalsky i Joiner, 1997). Naime, ako osoba smatra da će neki uzrok i u budućnosti dovoditi do nekih događaja te da se neće mijenjati, vjerojatno je da će to povećati njezin osjećaj beznadnosti u budućnosti i bespomoćnost da utječe na događaje u svom životu. Moguće je da je mladićima, za razliku od djevojaka,

potrebno više stresnih iskustava i prilika da ih objašnjavaju stabilnim uzrocima kako bi se razvio osjećaj beznadnosti, odnosno da stabilnost uzroka negativnih događaja djeluje na mladiće nešto kasnije u razvoju.

Nadalje, rezultati sugeriraju da mladići koji doživljavaju više stresnih događaja i imaju tendenciju objašnjavanja negativnih događaja eksternalnim uzrocima doživljavaju više razine simptoma depresije beznadnosti. Dosadašnja su istraživanja uglavnom povezivala internalna objašnjenja negativnih događaja s višom depresivnošću, što su autori objašnjavali nepovoljnim utjecajima na samopoštovanje (Alloy i sur., 2000; Hyde, Mezulis i Abramson, 2008; Petersen, Sarigiani i Kennedy, 1991). Međutim, moguće je da su mladići navodili objašnjenja, kao što su manjak truda ili interesa, koja ne djeluju nepovoljno na samopoštovanje. S druge strane, moguće je da mladićima eksternalne uzroke predstavljaju uzroci koji su izvan njihove kontrole, npr. sreća, okolnosti ili volja drugih, te da to pogoduje razvoju bespomoćnosti i beznadnosti jer smanjuje osjećaj kontrole nad događajima.

Ovakvi rezultati sugeriraju da internalnost uzroka ima različito značenje za djevojke i mladiće. Moguće je da u mladića djeluje zaštitno jer pruža osjećaj kontrole nad događajima u životu, dok u djevojaka ima više nepovoljnoga utjecaja na samopouzdanje, što bi moglo biti jedan od čimbenika koji štite mladiće od depresivnosti. Naime, ako mladići, što su stariji, imaju internalnije atribucije negativnih događaja, one bi mogle pridonositi većem osjećaju kontrole i na taj način štiti od depresivnosti.

Prema tome, s obzirom da je utjecaj samopoštovanja i stabilnosti uzroka negativnih događaja izraženiji u djevojaka negoli mladića, rezultati sugeriraju da su one osobito osjetljive na zaključke o vlastitoj manjoj vrijednosti i nemoći, a da su mladići osobito osjetljivi na osjećaj manjka kontrole nad događajima.

Slični su rezultati dobiveni i za atribucije uzroka pozitivnih događaja. Naime, samo se internalnost uzroka pokazala značajnom u predviđanju nižih razina depresije beznadnosti kod mladića, dok u djevojaka atribucije pozitivnih događaja nisu imale značajnih učinaka. Moguće je da objašnjavanje pozitivnih događaja uzrocima kao što su sposobnosti ili trud pridonosi osjećaju vlastite vrijednosti, samoeфикаsnosti i kontrole nad događajima te na taj način štiti mladiće od depresivnosti. S druge strane, neka istraživanja sugeriraju da su kod djevojaka snažniji zaštitni učinci čimbenika kao što su socijalna podrška i odnos s roditeljima (Crawford i sur., 2001; Roelofs, Meesters, Huurne, Bamelis i Muris, 2006). Također, budući da djevojke imaju stabilnije, internalnije i globalnije atribucije pozitivnih događaja, moguće je da djeluju kao faktori oporavka, u kombinaciji s ugodnim iskustvima, a ne zaštitno kao u mladića.

S obzirom da je drugi cilj ovoga istraživanja bio provjeriti razlikuju li se odnosi ispitanih čimbenika s depresivnim simptomima kod djevojaka i mladića, opravdano je zaključiti da smo ustanovili razlike u specifičnim odnosima atribucija i simptoma depresije beznadnosti. Međutim, mogu li te razlike djelomično objasniti razlike u

depresivnosti, teško je zaključiti na temelju ovoga istraživanja jer na našem uzorku nisu ustanovljene razlike u depresivnim simptomima. Unatoč tome, izgleda da su djevojke osobito osjetljive na zaključke o stabilnosti, dok je u mladića intenzivnost uzroka ključna. Također, čini se da je razmatranje atribucija na dimenzionalnoj razini, umjesto atribucijskoga stila ili specifičnih atribucija, korisno jer može pružiti dodatne informacije o značenju koje atribucije imaju za djevojke i mladiće te potencijalnim mehanizmima u podlozi njihova utjecaja.

Na kraju, korisno je razmotriti i neke dobne razlike. Naime, pokazalo se da stariji sudionici imaju stabilnije i globalnije atribucije negativnih događaja te doživljavaju više razine depresije beznadnosti. Moguće je da su stariji sudionici imali više iskustva, što povećava mogućnost generalizacije, te da su zbog toga njihove atribucije negativnih događaja stabilnije i globalnije. Iako globalnost uzroka negativnih događaja nije predviđala simptome depresije beznadnosti, više razine simptoma kod starijih sudionika sugeriraju mogućnost da bi odnosi atribucija i depresivnosti bili drukčiji kod nešto starijih adolescenata. Također, istraživanja sugeriraju da se spolne razlike u depresivnosti povećavaju s dobi (Bumber, Keresteš i Slaviček, 2005) te da su često kvalitativne prirode (Vulić-Prtorić i Sorić, 2001). S obzirom na opažene razlike u odnosu atribucija i depresije beznadnosti, moguće je da bi se na uzorku starijih adolescenata pokazale spolne razlike koje u ovoj dobi još nisu vidljive.

Završno je potrebno razmotriti neka ograničenja ovoga istraživanja. Prvenstveno, transverzalni nacrt onemogućava zaključivanje o tome prethode li negativne atribucije i stres pojavi ili pojačavanju simptoma depresije beznadnosti već samo pruža informacije o odnosu s trenutnim simptomima. Također, učinci dobi govore samo o dobnim razlikama, ali ne i o razvojnim promjenama u atribucijama i depresivnosti. Drugo, mjere samoprocjene ograničavaju mogućnost zaključivanja o kliničkim razinama depresije, a i samoprocjene frekvencije stresnih događaja mogu biti pod utjecajem pogrešaka pamćenja. Međutim, kako bi se smanjio potencijalni učinak pamćenja, procjenjivana je samo frekvencija stresnih događaja, a ne njihov subjektivni učinak. Treće, sudionici su bili učenici osnovne i srednje škole te su doživljavali znatno blaže simptome depresivnosti, što također umanjuje mogućnost zaključivanja o odnosima ispitanih varijabli s kliničkim razinama depresivnosti. Četvrto, korištene mjere objašnjavaju relativno male postotke varijance ispitanih varijabli, što sugerira da je potrebno koristiti sveobuhvatnije mjere kako bi se odgovarajuće procijenio njihov utjecaj na depresivne simptome i eventualne razlike među djevojkama i mladićima. Također, pokazalo se da postoji potreba za razvojem pouzdanijih mjera stabilnosti, intenzivnosti i globalnosti uzroka, osobito ako se želi procijeniti tendencija objašnjavanja različitih događaja na sličan način.

Literatura

- Abela, J.R.Z. (2001). The Hopelessness theory of depression: A test of the diathesis-stress and causal mediation components in third and seventh grade children. *Measurement and Evaluation in Counselling and Development*, 29, 626–647.
- Abela, J.R.Z., Gagnon, H. i Auerbach, R.P. (2007). Hopelessness depression in children: An examination of the symptom component of the hopelessness theory. *Cognitive Therapy and Research*, 31, 401–417.
- Abela, J.R.Z., Parkinson, C., Stolow, D. i Starrs, C. (2009). A test of the integration of the hopelessness and response styles theories of depression in middle adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 3, 354–364.
- Allgood-Merten, B., Lewinsohn, P.M. i Hops, H. (1990). Sex differences and adolescent depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 1, 55–63.
- Alloy, L.B., Just, N. i Panzarella, C. (1997). Attributional style, daily life events, and Hopelessness depression: Subtype validation by prospective variability and specificity of symptoms. *Cognitive Therapy and Research*, 3, 321–345.
- Alloy, L.B., Whitehouse, W.G., Lapkin, J.B., Abramson, L.Y., Hogan, M.E. i Rose, D.T. (2000). The Temple – Winsconsin cognitive vulnerability to depression project: Lifetime history of axis I psychopathology in individuals at high and low risk for depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 3, 403–418.
- Amenson, C.S. i Lewinsohn, P.M. (1981). An investigation into the observed sex difference in prevalence of unipolar depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 90, 1–13.
- Anderson, K.G., Sankis, L.M. i Widiger, T.A. (2001). Pathology versus statistical infrequency: Potential sources of gender bias in personality disorder criteria. *Journal of Nervous and Mental Disorders*, 189, 661–668.
- Angold, A. i Rutter, M. (1992). Effects of age and pubertal status on depression in a large clinical sample. *Development and Psychopathology*, 4, 5–28.
- Avison, W.R. i McAlpine, D.D. (1992). Gender differences in symptoms of depression among adolescents. *Journal of Health and Social Behavior*, 33, 77–96.
- Benson, M.J. (2001). Attributional measurement techniques: Classification and comparison of approaches for measuring causal dimensions. *The Journal of Social Psychology*, 129, 307–323.
- Bezinović, P. i Lacković Grgin, K. (1990). Percepcija vlastite kompetentnosti, tjelesnog izgleda i samopoštovanja kod 10-godišnje djece. *Primijenjena psihologija*, 11, 71–74.
- Bugan, A., Bajš, M. i Stamać, Z.K. (2001). Kauzalno atribuiranje školskog postignuća srednjoškolarca s obzirom na spol i izraženost motiva za postignućem. *Diskrepancija*, 4, 51–62.
- Bumber, Ž., Keresteš, G. i Slaviček, M. (2005). Depresivnost kod školske djece u odnosu na darovitost, školski uspjeh, spol i dob. *Suvremena psihologija*, 1, 7–22.

- Campbell, C.R. (1999). Gender differences in self-attributions: Relationship of gender to attributional consistency, style and explanations for performance in a college course. *Sex Roles: A Journal of Research*, 25, 145–160.
- Charbonneau, A.M., Mezulius, A.H. i Hyde, J.S. (2009). Stress and emotional reactivity as explanations for gender differences in adolescents' depressive symptoms. *Journal of Adolescence*, 38, 1050–1058.
- Compas, B., Davis, G., Forsythe, C. i Wagner, B. (1987). Assessment of major and daily stressful events during adolescence: The Adolescent perceived events scale. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 534–541.
- Coopersmith, S. (1967). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: Freeman.
- Crawford, T.N., Cohen, P., Midlarsky, E. i Brook, J.S. (2001). Internalizing symptoms in adolescence: Gender differences in vulnerability to parental distress and discord. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 95–118.
- Flammer, A. i Schmidt, D. (2003). Attribution of conditions for school performance. *European Journal of Psychology of Education*, 4, 337–355.
- Galambos, N.L., Leadbeater, B.J. i Barker, E.T. (2004). Gender differences in and risk factors for depression in adolescence: A 4-year longitudinal study. *International Journal of Behavioral Development*, 1, 16–25.
- Ge, X., Lorenz, F.O., Conger, R.D., Elder, G.H. i Simons, R.L. (1994). Trajectories of stressful life events and depressive symptoms during adolescence. *Developmental Psychology*, 30, 467–483.
- Hammen, C. (2009). Adolescent depression: Stressful interpersonal context and risk for recurrence. *Current Directions in Psychological Science*, 4, 200–204.
- Hankin, B.L. (2009). Development of sex differences in depressive and co-occurring anxious symptoms during adolescence: Descriptive trajectories and potential explanations in a multiwave prospective study. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38, 460–472.
- Hankin, B.L. i Abramson, L.Y. (2001). Development of gender differences in depression: An elaborated cognitive vulnerability-transactional stress theory. *Psychological Bulletin*, 127, 773–796.
- Hankin, B.L. i Abramson, L.Y. (2002). Measuring cognitive vulnerability to depression in adolescence: Reliability, validity and gender differences. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 4, 491–504.
- Hankin, B.L., Abramson, L.Y., Moffit, T.E., Silva, P.A. McGee, R. i Angell, K.E. (1998). Development of depression from preadolescence to young adulthood: Emerging sex differences in a 10-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 1, 128–140.
- Hops, H., Biglan, A., Sherman, L., Arthur, J., Friedman, L. i Osteen, V. (1987). Home observations of family interactions of depressed women. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 3, 341–346.

- Hyde, J.S., Mezulis, A.H. i Abramson, L.Y. (2008). The ABCs of depression: Integrating affective, biological, and cognitive models to explain the emergence of the gender differences in depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 2, 291–313.
- Ingram, R.E., Nelson, T., Steidtmann, D.K. i Bistricky, S.L. (2007). Comparative data on child and adolescent cognitive measures associated with depression. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 3, 390–403.
- Kamenov, Ž. (1991). *Neke determinante atribucija uspjeha i neuspjeha kod srednjoškolaca*. Magistarski rad, Odsjek za psihologiju, Filozofski fakultet u Zagrebu.
- Kashani, J.H., Carlson, G.A., Beck, N.C. i Hooper, E.W. (1987). Depression, depressive symptoms, and depressed mood among a community sample of adolescents. *American Journal of Psychiatry*, 144, 931–934.
- Kovacs, M. (1985). The natural history and course of depressive disorders in childhood. *Psychiatric Annals*, 15/6, 387-389.
- Kuehner, C. (2003). Gender differences in unipolar depression: An update of epidemiological findings and possible explanations. *Acta Psychiatrica Scandinavia*, 108, 183–174.
- Lopez, C.M., Driscoll, K.A. i Kistner, J.A. (2009). Sex differences and response styles: Subtypes of rumination and associations with depressive symptoms. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 1, 27–35.
- McNamara, K. i Hackett, G. (1986). Gender, sex-type and cognitive distortion: Self-perceptions of social competence among mild depressives. *Social Behavior and Personality*, 1, 113–121.
- Metalsky, G.I. i Joiner Jr, T.E. (1997). The hopelessness depression symptom questionnaire. *Cognitive Therapy and Research*, 3, 359–384.
- Mezulis, A.H., Abramson, L.Y., Hyde, J.S. i Hankin, B.L. (2004). Is there a universal positivity bias in attributions? A meta-analytic review of individual, developmental, and cultural differences in the self-serving attributional bias. *Psychological Bulletin*, 30, 711–747.
- Modrzejewska, R. i Bomba, J. (2010). A comparative study of adolescent depression among high school pupils in a large Polish city. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy*, 2, 17–22.
- Morris, M.C., Ciesla, J.A. i Garber, J. (2008). A prospective study of the cognitive-stress model of depressive symptoms in adolescents. *Journal of Abnormal Psychology*, 4, 719–734.
- Nolen-Hoeksema, S. (1994). An interactive model for the emergence of gender differences in depression in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 4, 519–534.
- Nolen-Hoeksema, S., Girgus, J.S. i Seligman, M.E.P. (1992). Predictors and consequences of childhood depressive symptoms: A 5-year longitudinal study. *Journal of Abnormal Psychology*, 101, 405–422.

- Petersen, A., Sarigiani, P. i Kennedy, R. (1991). Adolescent depression: Why more girls? *Journal of Youth and Adolescence*, 20, 247–271.
- Roelofs, J., Meesters, C., Huurne, M., Bamelis, L. i Muris, P. (2006). On the links between attachment style, parental rearing behavior, and internalizing and externalizing problems in non-clinical children. *Journal of Child and Family Studies*, 3, 331–344.
- Rutter, M., Caspy, A. i Moffitt, T.E. (2003). Using sex differences in psychopathology to study causal mechanisms: Unifying issues and research. *Journal of Child Psychiatry and Psychology*, 44, 1092–1115.
- Shih, J.H., Eberhart, N.K., Hammen, C.L. i Brennan, P.A. (2006). Differential exposure and reactivity to interpersonal stress predict sex differences in adolescent depression. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 1, 103–115.
- Vulić-Prtorić, A. i Sorić, I. (2001). Taksonomija depresivnosti u djetinjstvu i adolescenciji: Razlike i sličnosti s obzirom na spol i dob ispitanika. *Medica Jadertina*, 3–4, 115–140.
- Wagner, B.M. i Campas, B.E. (1990). Gender, instrumentality, and expressivity: Moderates of the relation between stress and psychological symptoms during adolescence. *American Journal of Community Psychology*, 18, 383–406.
- Weissman, M.M. i Klerman, G.L. (1985). Gender and depression. *Trends in Neuroscience*, 8, 416–420.
- Wilhelm, K., Parker, G., Geerlings, L. i Wedgwood, L. (2008). Women and depression: A 30 year learning curve. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 42, 3–12.
- Živčić, I. (1992). Prikaz skale depresivnosti za djecu. *Godišnjak Zavoda za psihologiju*, 1, 173–179.

Gender Differences in Attributions for Negative and Positive Events, and Symptoms of Depression

---

Abstract

The hopelessness theory of depression posits that negative attributions of life events act as strong predictors of depressive symptoms, especially of a specific constellation of symptoms, called hopelessness depression. In trying to account for the differences in depression rates, some studies have shown that women have less adaptive patterns of attributions and experience more negative life events.

The purpose of this study was to examine whether boys and girls differ in rates of general depressive symptoms and symptoms of hopelessness depression, and whether those differences are better explained by differences in negative life events, self-esteem and attributions for negative and positive events, or by differences in their effect on depressive symptoms in adolescents.

The sample consisted of 419 students attending 7th and 8th grade of primary school, and 1st, 2nd and 3rd grade of high school.

Results did not show differences in general depression symptoms, hopelessness depression symptoms, negative life events, or internality and globality of causes of negative events. However, results did show that girls have more stable, internal and global attributions for positive events, and that boys have more stable attributions for negative events.

In addition, results demonstrated that stable explanations of negative events predict higher levels of hopelessness depression independently in girls, while only their interaction with stress predicts hopelessness depression in boys. Results also showed that internal explanations of both negative and positive events predict lower levels of hopelessness depression in boys.

Keywords: depression, hopelessness depression, attributions, gender differences

---

Primljeno: 24.03.2010.

